

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Tertiam Partem Summæ Theologiæ. Cum Commentariis
Reuerendiss. D. Thomæ de Vio Caietani Cardinalis S. Sixti, Et Opvscvlis
Eivsdem In tres Tomos distinctis

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

1. Vtrum penitentia habeat partes.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72797](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72797)

Furgit in minori charitate, consequetur quidem premium essentiale, secundum quantitatem charitatis, in qua inuenitur, habebit tamen gaudium maius de operibus in prima charitate factis, quam de operibus quae in secunda fecit, quod pertinet ad premium accidentale.

ARTICVLVS VI.

Vtrum per penitentiam subsequenter, etiam opera mortua uiuificentur.

q. d. 14. q. 2. ar. 3. q. 1. & d. 15. q. 1. ar. 3. q. 1. & 2.

Art. p. r. c.

In illud Augustinus dicitur: seminatilis &c. tom. 6.

AD SEXTVM sic proceditur. **V**t, quod per penitentiam subsequenter et opera mortua (quae scilicet non sunt in charitate facta) uiuificentur. Difficilius enim videtur, quod ad uitam perueniat illud, quod fuit mortificatum (quod nunquam fit secundum naturam) quam illud, quod nunquam fuit uiuum, uiuificetur: quia ex non uiuis, secundum naturam aliqua uiua generantur: sed opera mortificata, per penitentiam uiuificantur, ut dictum est. * ergo multo magis opera mortua uiuificantur.

¶ 2 Præ. Remota causa, remouetur effectus: sed causa, quare opera de genere bonorum sine charitate facta, non fuerunt uiua, fuit defectus charitatis & gratiae: sed iste defectus tollitur per penitentiam. ergo per penitentiam opera mortua uiuificantur.

¶ 3 Præ. Hierony. dicit, Si quando uideris inter multa mala opera facere peccatorem quemquam, aliqua quae iusta sunt, non est tam iniustus Deus, ut propter multa mala obliuiscatur paucorum bonorum: sed hoc maxime uidetur, quando mala praeterita pro poenitentiam tolluntur. ergo uidetur, quod post penitentiam Deus remuneret priora bona opera in statu peccati facta, quod est ea uiuificari.

SED CONTRA est, quod Apostolus dicit prima Cor. 13. Si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, & si tradidero corpus meum ita ut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest. hoc autem non esset, si saltem per penitentiam subsequenter uiuificarentur. non ergo penitentia uiuificat opera prius mortua.

RESPON. Dicendum, quod opus aliquod dicitur mortuum dupliciter. uno modo effectiue: quia scilicet est causa mortis: & secundum hoc opera peccati dicuntur opera mortua, secundum illud Heb. 9. sanguis Christi emundabit conscientias nostras ab operibus mortuis. haec igitur opera mortua non uiuificantur per penitentiam, sed magis abolentur, secundum illud Heb. 6. Non rursus iacentes fundamentum penitentiae ab operibus mortuis. Alio modo dicuntur opera mortua priuatiue, scilicet quia carent uita spirituali, quae est ex charitate, per quam anima Deo coniungitur, ex quo uiuit sicut corpus per animam: & per hunc modum etiam fides, quae est sine charitate, dicitur mortua, secundum illud Iac. 2. Fides sine operibus mortua est. & per hunc etiam modum omnia opera, quae sunt bona ex genere, si sine charitate fiant, dicuntur mortua, in quantum scilicet non procedunt ex principio uitae, sicut si dicamus sonum citharae uocem mortuam. Sic igitur differentia mortis, & uitae in operibus, est secundum comparationem ad principium, a quo procedunt. opera autem non possunt iterum a principio procedere (quia transeunt) & iterum eadem numero resummi non possunt. unde impossibile est, quod opera mortua iterum fiant uiua per penitentiam.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod in rebus naturalibus, tam mortua, quam mortificata carent principio uitae: sed opera dicuntur mortificata non ex parte principii, ex quo processerunt, sed ex parte

F impedimenti extrinseci. mortua autem dicuntur ex parte principii: & ideo non est similis ratio.

AD SECVNDVM dicendum, quod opera de genere bonorum sine charitate facta, dicuntur mortua propter defectum charitatis, & gratiae, sicut principii. hoc autem non praestatur eis per penitentiam sequentem, ut ex tali principio procedant. uideratio non sequitur.

AD TERTIVM dicendum, quod Deus recordatur bonorum, quae quis facit in statu peccati, non ut remuneret ea in uita aeterna, quod debetur solis operibus uiuis. ex charitate factis: sed remuneret ea temporali remuneratione, sicut Gregorius dicit in hom. de Diuite & Lazaro, quod nisi diues ille aliquod bonum egisset, & in praesenti seculo remunerationem accepisset, nequaquam ei Abraham diceret, Receperisti bona in uita tua. uel etiam hoc potest referri ad hoc, quod patietur tolerabilius iudicium. unde dicit Gregorius in l. b. de Patientia, non possumus dicere, schismatico melius fuisset, ut Christum negando nihil eorum pateretur, quae passus est confitendo: sed aestimandum est, tolerabilius ei futurum iudicium, quam si Christum negando, nihil eorum pateretur, ut illud quod ait Apostolus, Si tradidero corpus meum, ita ut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest, intelligatur ad regnum caelorum obtinendum, non ad extremi supplicii iudicium tolerabilius subeundum.

QVAESTIO XC.

Super Quaestionem nonagesimam.

De partibus penitentiae in generali, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de partibus penitentiae.

¶ Et primo in generali.

¶ Secundo in speciali de singulis.

CIRCA primum queruntur quatuor.

¶ Primo, Vtrum penitentia habeat partes.

¶ Secundo, De numero partium.

¶ Tertio, Quales partes sint.

¶ Quarto, De diuisione eius in partes subiectiuas.

ARTICVLVS I.

Vtrum penitentia debeant partes assignari.

AD PRIMVM sic proceditur. **V**idetur, quod penitentia non debeant partes assignari. Sacramenta enim sunt, in quibus diuina uirtus secretius operatur salutem: sed uirtus diuina est una & simplex. non ergo poenitentiae cum sit sacramentum, debent partes assignari.

¶ 2 Præ. Penitentia, & est uirtus, & est sacramentum: sed ei, in quantum est uirtus, non assignantur partes, cum uirtus sit habitus quidam, qui est simplex qualitas mentis. similiter etiam & penitentiae, in quantum est sacramentum, non uidetur, quod sint partes assignandae: quia baptismo & aliis sacramentis non assignantur partes.

In quaestio. 90. in qua de partibus penitentiae agitur, scilicet contritione, confessione, & satisfactione, sciendum est uarias inueniri de hoc opiniones. Scotus namque in 4. sentent. dist. 16. q. 1. tenet, quod ista tria nullo modo sunt partes sacramenti poenitentiae. Et fundamentum eius est: quia apud ipsum in eodem 4. dist. 14. q. 4. sacramentum poenitentiae est absolutio sacramentalis, cuius nulla pars est contritio, quae est quoddam spirituale in anima: neque confessio: quia nihil est ipsius sententiae sacerdotis, sed est actus rei accusantis seipsum: neque satisfactio, quae sequitur absolutionem sacramentalem. Durandus uero in 4. sentent. dist. 14. q. 2. art. 1. tenet sacramentum poenitentiae integrari ex absolutione, ut forma, & confessione, ut materia: contritionem uero non ponit eius partem. sed dispositionem praeuiam satisfactionem autem pro consequente. Auditor autem, ut patet in

hom. 40. in euang. circa medium illius.

Lib. de penitentia, cap. 6 in medio.

D. 426. & 1142.

D. 950.

q. d. 6. q. 1. ad 1. q. 1. & 4.

in litera, tenet hæc tria esse partes penitentiae sacramenti ex parte materiae. Et quoniam Auctoritas canonizata est ab universalibus synodo sub Eugenio IIII. ubi sic legitur, Quorum sacramentum est poenitentia, cuius quasi materia sunt actus poenitentis: qui in tres distinguitur partes, quarum prima est cordis contritio, ad quam pertinet ut doleat de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cetero: secundum est oris confessio, ad quam pertinet ut peccata quorum memoria habet, suo sacerdoti confiteatur integraliter: tertia est satisfactio pro peccatis, secundum arbitrium sacerdotis: quæ quidem præcipue fit per orationem, ieiunium & elemosinam. Forma huius sacramenti sunt verba absolutionis, quæ sacerdos profert quum dicit, ego te absolvo. hæc ibi. Ideo sanctæ matris ecclesiæ doctrina monstrat, tam Scoti, quam Durandi opiniones deficere: hoc enim quod poenitentia sacramentum constare dicitur ex actibus poenitentis, ut materia, & absolutione, ut forma, sequitur, quod sacramentum poenitentia non est sola absolutio sacerdotis: hoc uero quod actus poenitentis, qui sunt ut materia sacramenti, distincti dicuntur in tres partes, scilicet contritionem, confessionem, & satisfactionem sequitur, quod non sola confessio sit materia in sacramento poenitentia. Sic ergo solida Auctoris doctrina.

Super Quaestiones nonagesima Articuli secundum.

In eiusdem q. ar. 2. in responsione ad primum dubium occurrit circa ipsam responsionem, pro qua dicit, quod contritio secundum essentiam non est pars sacramenti: virtualiter autem pertinet ad exteriorem poenitentiam, id est, est pars

ergo poenitentia nullo modo debent partes assignari.

¶ 3 Præter. Poenitentia materia est peccatum, ut supra dictum est: sed peccato non assignantur partes, ergo etiam nec poenitentia sunt partes assignandæ.

SED CONTRA est, quod partes sunt, ex quibus perfectio alicuius integratur: sed poenitentia perfectio integratur ex pluribus, scilicet ex contritione, confessione, & satisfactione. ergo poenitentia habet partes.

RESPON. Dicendum, quod partes rei sunt, in quas materiali ter totum diuiditur: habent enim se partes ad totum, & sicut materia ad formam. unde in 2.º Phisico, partes ponuntur in genere causa materialis, totum autem in genere causa formalis. Vbi quæ igitur ex parte materiae inuenitur aliqua pluralitas, ibi est inuenire partium rationem. Dictum est autem supra, quod in sacramento poenitentia, actus humani se habent per modum materiae. Et ideo cum plures actus humani requirantur ad poenitentia perfectionem, scilicet contritio, confessio, & satisfactio (ut infra patebit) consequens est, quod sacramentum poenitentia habeat partes.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod quodlibet sacramentum habet simplicitatem ratione uirtutis diuine, quæ in eo operatur: sed uirtus diuina propter sui magnitudinem, operari potest, & per unum, & per multa, ratione quorum alicuius sacramento possunt partes assignari.

AD SECUNDUM dicendum, quod poenitentia, secundum quod est uirtus, non assignantur partes: actus enim humani, qui multiplicantur in poenitentia, non comparantur ad habitum uirtutis, sicut partes, sed sicut effectus. unde relinquitur, quod partes assignentur poenitentia, in quantum est sacramentum, ad quod actus humani comparantur, ut materia. In aliis autem sacramentis materia non sunt actus humani, sed aliqua res exterior, una, siue simplex, ut aqua uel oleum, siue composita, ut chrisma: & ideo aliis sacramentis non assignantur partes.

AD TERTIUM dicendum, quod peccata sunt materia remota poenitentia in quantum scilicet sunt materia, uel obiectum humanorum actuum, qui sunt propria materia poenitentia, prout est sacramentum.

ARTICVLVS II.
Vtrum conuenienter assignentur partes poenitentia, contritio, confessio, & satisfactio

AD SECUNDUM sic procedit. Vbi, quod inconuenienter assignentur partes poenitentia, contritio, confessio, & satisfactio. Contritio enim est in corde (& sic pertinet ad interiorem poenitentiam) confessio autem est in ore, & satisfactio in opere, & sic duo ultima pertinent ad exteriorem poenitentiam. Poenitentia autem interior non est sacramentum, sed sola poenitentia exterior, quæ sensui subiacet. nõ ergo conuenienter assignantur hæc partes sacramento poenitentia.

¶ 2 Præter. In sacramento nouæ legis confertur gratia, ut supra habitum est. sed in satisfactio ne non confertur aliqua gratia. ergo satisfactio non est pars sacramenti.

¶ 3 Præter. Non est idem fructus rei, & pars: sed satisfactio est fructus poenitentia, secundum illud Luc. 3. Facite fructus dignos poenitentia. ergo non est pars poenitentia.

¶ 4 Præter. Poenitentia ordinatur contra peccatum: sed peccatum potest perfici solum in corde, per consensum, ut in secunda parte habitum est. ergo & poenitentia. non ergo poenitentia debent partes poni confessio oris & satisfactio operis.

SED CONTRA, Vbi, quod debeant poni plures partes poenitentia. Pars enim hominis ponitur non solum corpus, quod est eius materia, sed et anima, quæ est eius forma: sed tria prædicta, cum sint actus poenitentis, se habent sicut materia, absolutio autem sacerdotis se habet per modum forme. ergo absolutio sacerdotis debet poni quarta pars poenitentia.

RESPON. Dicendum, quod duplex est pars, ut dicitur in quinto Metaph. scilicet pars essentia, & pars quantitatis. Partes essentia sunt naturaliter quidem forma, & materia, logice autem est genus, & differentia. Hoc autem modo quodlibet sacramentum distinguitur in materiam, & formam, sicut in partes essentia: unde, & supra dictum est, quod sacramenta consistunt in rebus, & uerbis: sed quia quantitas se tenet ex parte materie, partes quantitatis sunt partes materiae. Et hoc modo sacramento poenitentia specialiter assignantur partes, (ut dictum est) quantum ad

sacramenti in quantum implicat propositum confitendi, & satisfaciendi: secundum enim, reipositionem hanc non sunt tres, sed duæ partes poenitentia, quoniam contritio, ut distinguitur a confessione, & satisfactione, non est pars poenitentia. & sic Auctor sibi ipsi contrarius inuenitur.

¶ Ad hoc dicitur, quod in contritione plura inueniuntur: inter quod unum est uelle recompenfare ad arbitrium sacerdotis. Et ratione huius ponitur prima pars poenitentia sacramenti: tamquam initium eius, ita quod actus iste interior, licet secundum se non spectet ad exteriorem poenitentiam, ut est, tamen ratio, & initium exterioris poenitentia ad exteriorem spectat poenitentiam. Sicut in aliis uidemus tam bonis, quam malis, quod interiores actus, & passionem, ut sunt rationes exteriorum, ad extrinseca spectant iudicia: aliter enim iudicatur offendens ex odio, aliter offendens ex ira, &c. Et præter communem hanc rationem specialis in proposito interuenit ratio, quæ ex differentia inter recompenfationem puræ iustitia, & recompenfationem iustitia, & amicitia facile patet. Recompenfatio enim iustitia attenditur secundum æqualitatem exteriorum, siue sponte siue iniure fiat recompenfatio, ut patet tam in solutione pecunie quam in abscessione membrorum seu uapulatione, &c. satisfactum est enim iustitia etiam si iniurus soluerit, aut passus fuerit recompenfatio autem iustitia, & amicitia, nisi sponte fiat a reo, nihil ualet: quoniam non est reconciliatio. Et quoniam ad sacramentum poenitentia spectat recompenfatio reconciliatio, ideo ad hoc denotandum initium, & ratio eius ponitur uelle, recompenfate: quod uelle, quia clauditur in contritione, ideo contritio ponitur prima pars sacramenti poenitentia, & dicitur in litera de

4. d. 16. q. 7.
ar. 1. q. 2. &
4. & d. 17. q.
3. ar. 1. q. 4.
d. 22. q. 2. ar.
1. q. 2. ad 3.
Et 2. Co. 7.
lect. 3.

Q. 61. ar. 1. &
3.

1. 2. q. 73. ar.
7.

Postea in arguimento 1.

Lib. 5. text. 7.
to. 3.

Q. 60. ar. 5.
& 6.

D. 495.

Ar. præc.

ca.